

Бас редакторы: Даукенова Айдана Даукенқызы	Мазмұны
Редакция алқасы: Джангабаева Анар Султанбайқызы	Қарымбекова Б. Бастауыш сынып оқушылардың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруда жалпыадамзаттық құндылықтың рөлі.....2 Нұрсұлтан Т.Б. Тарих пәнінен білім берудің сапасын жетілдіру.....4 Маменова Е.А. «Білім мазмұнын жаңарту жағдайында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту».....7 Шералиев Е.Н. Дене шынықтыру мұғалімінің педагогикалық құзыреттілігін қалыптастыру проблемалары.....9 Исах Г.Т. Бастауыш сынып оқушыларының коммуникативті құзыреттілігін қалыптастыруда дидактикалық ойындарды қолдану.....12 Умарова Л.У. Using interactive technologies to improve the quality of students' knowledge.....15 Шәкіртқан Н.М. Сөйлеуі бұзылған балалардың түйсігі мен қабылдауы...18 Уанбаева М.М. Мен мектебім мен сыныптастарымды жақсы көремін. Мәтіннің құрылымдық бөліктері.....19 Калилаев А.Ж. «Ұлағатты ұстаз – ұлт мерейі».....21 Кузембаева Т.К. «Абайды танысаң – адамды танысың».....22 Ергалиев Н.Д. Искусство плетения. Виды плетения. Знакомство с материалами и инструментами.....24 Сельница В.А. Комплексы гимнастических упражнений.26 Лиясова А.А., Әбдіқұлова Г, Жақсыбаева Ж, Сырым Ә, Бастауыш мектеп жасындағы балаларда өзін-өзі бағалауды реттеуде түсті терапия әдісін қолдану тәжірибесі30 Базарбаева А.К. «Откуда к нам хлеб пришёл»33 Жексембекова С.Н. Күрделі тендеулерді шешу.....36 Байсеитова Ж.Т. Бастауыш сыныпта жаңартылған білім беру аясында математика пәнінің игерудің ерекшеліктері39 Исатаева П.У. Б.Ысқақов Жас техник41 Курбанова А.М. Айнымалы. Айнымалысы бар өрнек45 Искакова Р.С. Жазудың мақсаты, міндеті, принциптері48 Усенова М.Р. Бастауыш сыныпта оқытудың бүгінгі күнгі ерекшеліктері...50 Жомартова А.С. Оқушылардың ішкі жан дүниесін ашу.....52 Дәкенқызы К. «Бастауыш білім берудегі өзекті мәселелер».....54 Динтаева А.Е. Қазіргі заман өнерінің стильдік бағытарын практикалық жұмыс негізінде зерттеу.....56 Разбеков Е. К. Дене шынықтыру сабағын жаңа технология бойынша өткізу әдістері58 Багдабаева Н.Е. Дос болуды үйренеміз61 Багдабаева Н.Е. Еңбек етсең ерінбей63 Баймышова А.Т. Жаңа заманғы педагог.....64
Редакция мекен-жайы: Алматы облысы, Іле ауданы, КазЦИК ауылы, Қ.Байқадамқызы көшесі №67	
Редакция телефоны: е-mail: Zharkyn.bolashak10@mail.ru	
Куәлік Журнал Қазақстан Республикасы ақпарат және коммуникация министрлігі бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитеті №16422 - Ж куәлігі берілді. Айына 1 рет қазақ және орыс тілінде шығады.	
Теруге 05.10.2022ж берілді Басуға 05.10.2022ж қол қойылды Таралымы 1000 дана	
Журнал ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ баспаханасында басылды	

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҢ РӨЛІ

*Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы
Абай (Жігерген) атындағы жалпы орта білім беретін мектебі КММ
Бастауыш сынып мұғалімі
Қарымбекова Балжан Сейтановна*

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлтты және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адам қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдай жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» деп атап көрсетілген. Аталған міндеттерді жүзеге асыру үшін оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тиімді пайдалану секілді мәселелерді анықтап алу, білім беру жүйесінде басты ұстаным ретінде әркімнің өзінің білім алуға деген жеке әлеуетін қоғамда барынша пайдалануға көмектесетін оқыту жүйесін дамытуды қамтамасыз етуді көздейді.

Біз құндылық мәселесіне арналған еңбектерден «құндылық» ұғымының философиялық, эстетикалық, педагогикалық мәніне баса назар аударып төмендегідей анықтамаларға тоқталдық.

Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде: «құндылық – нарқы жоғарылық, қымбаттылық, бағалылық. Құндылық арқылы сол заттың маңызын, мәнділігін, пайдалылығын, қажеттігін білуге болады» деп сипаттаған.

Философиялық сөздікте: «құндылық» – бұл танымның, белгілі бір объектінің адам үшін, топ үшін қоғам үшін қасиетті деп танылуы. Құндылыққа ешқандай күмән келтіруге болмайды, ол барлық адам үшін идеал, эталон қызметін атқарады» деген анықтама беріледі [3].

Жалпыадамзаттық құндылықтар адам бойында тумысынан болады. Әр адамда рух бар. Рух болмағандықтан дене жоқ. Рух дегеніміз жалпыадамзаттық құндылықтардың жиынтығы. Табиғи құндылықтар мен жасалған пайда болатын құндылықтар жалпыадамзаттық құндылықтарды жоя бастайды. Негізгі жалпыадамзаттық құндылықтарды атап айтар болсақ: ақиқат, сүйіспеншілік, дұрыс әрекет, тыныштық, қиянат жасамау.

Жалпыадамзаттық құндылықтар – бұл әртүрлі халықтардың, әртүрлі діндердің, әртүрлі кезеңдердің рухани мақсатын жақындастырып, туыстырады. Жалпыадамзаттық – бұл әрбір адам, оның еркіндігі, адамшылық деген ажырамас та пәк кіршіксіз құқығы. Тұлға құндылығы – жалпыадамзаттың рухани негізі. Адам – ең басты құндылық. Дәстүрлі жалпы білім беретін мектепте білім мазмұны кеңес өкілдері кезінде, қазіргі күнде де (елді индустриализациялау міндеттері, техникасы дамыған елдер білім деңгейіне қарап, үлгі алумен, ғылыми-техникалық прогрестің жалпы рөлінің артуымен айқындалатын технократтық бағытта болды. Білім негізінен оқушылардың рухани жан дүниесіне, адамгершілігіне ынабаттылығына емес, тұлғаның бастапқы түсінігіне бағдарланады.

Оқыту үрдісіне жалпыадамзаттық құндылықтарды енгізу арқылы адамның рухани өсуіне жағдай жасаймыз. Мәңгілік құндылықтар білімнің негізгі өзегі болып табылады. Жалпыадамзаттық құндылықтарды адамның бойынан жарыққа шығару ізгілікке апарады, яғни, мінезін өзгертуге болады. Адамның жақсылыққа ұмтылуы, ақиқатқа жүгінуі оның болмысынан ішкі жан дүниесінде құндылықтың бар екенінің дәлелі емес пе? Егер осы құндылықтарды ағашқа теңеп көрсек, ағаштың тамыры – мәңгілік құндылықтар, оны ақиқатқа теңейміз. Ағашқа құятын суды, сүйіспеншілік деп алайық. Егер мәңгілік құндылықтарды, ақиқатты, сүйіспеншілікпен түсінсек, суарсақ, әрқашан әрекетіміз дұрыс болады. Яғни, ағаштың діні түзу өседі. Әрекетіміз дұрыс болса, ішімізде тыныштық орнайды, ағаш бүршік жарады. Ішімізде тыныштық орнаса, біз ешқашан қиянат жасамаймыз, тіпті ойламаймыз. Демек, ағаш жемісін береді.

Ақиқат, сүйіспеншілік, дұрыс әрекет, ішкі тыныштық, киянат жасамау - бұл мәңгілік бес құндылық адамның ұлтына, нәсіліне, ортасына, дініне қарамайтын, уақытпен өзгермейтін құбылыс. Адамның руханияты мен мәдениетінің жиынтығы, яғни, ата, әжелеріміздің даналығы. Бүгінгі таңда рухани білім әлемге ауадай қажет болып тұр. Сондықтан әр адамның ақыл ойын жаңғыртып, санасын өзгерту керек, сонда әлем де жаңарып, өзгереді [4].

Кез-келген халықтың адамгершілік-рухани өмірінің барлық кезеңінде халықтық педагогика үлгілері бай және сан алуан, өйткені ол сан түрлі этникалық ұлыстардың мыңдаған жылғы тәжірибесімен жасалған педагогикалық мәдениеттің ажырамас бөлігі болып табылады. Дәстүрлердің ескісі де, жаңасы да бұрын болмаған өзгерістерге ұшырауда. Бірақ, олардағы басты нәрсе – өтіп бара жатқан ұрпақ пен келер ұрпақтың арасындағы жанды байланыс сақталып келеді. Сондықтан осы заманғы тәрбиенің мәні халықтардың прогрессия ізгілікті дәстүрлерін қайта жандандыру арқылы ұрпақтардың адамгершілігін нығайту болып табылады.

Халықтың өмірінде жалпыадамзаттық құндылықтардың орнығуы қоғамның тарихи дамуының заңды нәтижелері болып табылады. Адам құқығының адамгершілік мүмкіндігі басқа жалпыадамзаттық құндылықтар сияқты ғасырлар бойы жинақталып, жана үлгінің негізінде адамның мінез-құлқын реттеуші ретінде қызмет етеді.

Оқушылардың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруда, оларға адамзат баласының қол жеткен қоғамдық-тарихи тәжірибесімен қатар, қоғамдық-этикалық қалыптар мен ізгілікті-адамгершілікті игеруге болатынын тәжірибеден көруге болады. Жалпыадамзаттық құндылықтар халықтық дәстүрлерде, адамгершілік принциптерде, діни мәдениетте нақты жазылып қойылған және әлеуметтік ойдың озық белгілері, жеке тұлғаның қасиеттері, адамгершілік үлгілері жинақталған күйде, әдептіліктің қоғамда қабылданған үлгісі ретінде көрінеді.

Ғалым-педагогтар осы заманғы педагогиканың алдында басты екі міндет тұр деп көрсетеді. Біріншіден, педагогиканы жалпыәлемдік құндылық (педагогикада адамды жақсы көру және адам бостандығын қамтамасыз ету) деңгейіне көтеруге әрекет жасаған жөн. Екіншіден, барынша жетілген адамзаттық идеалды құру. Осы екі міндетті кіріктіріп, адами мұрат жасауда бостандық пен сүйіспеншілік сияқты құндылықтарды да ескеру қажет.

Өзімізді өзіміз бағалай білуге бет бұру – ұлттық байлығымызды игеру, ұлттық санамызды дамыту. Ұлттық құндылықтарды іріктеп, оқыту процесіне енгізу арқылы ұлттың тұнып тұрған асыл мұралық рухани байлығынан болашақта ел билейтін ұрпақтарды сусындатып, отбасында да, мектепте де ұлтжандылық пен отаншылдыққа баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын тұлғаларды тәрбиелеп шығару.

Қазақ халқының дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани және материалдық құндылықтары туралы ұлағатты, құнды ойларын халық игілігіне, келешек ұрпақты, ел-жұртқа ие болар азаматтарды тәрбиелеуге неге қолданбасқа?

Қоғамдағы адамдар жасаған рухани, материалдық, мәдени құндылықтардың алмасуы оқыту процесі арқылы жүзеге асырылады. Соның ішінде сын тұрғысынан ойлау жобасы арқылы оқыту – саналы үрдіс екенін айтқым келеді. Интеллектуалдық деңгейі жоғары тұлғаны қалыптастыру үшін оны оқытып қана қою жеткіліксіз. Оны тұлға ретінде жан-жақты дамытуға қолайлы, оқытудың шығармашылық түрін жасау қажет, яғни шығармашылық оқу әрекетін туғызу қажет. Бұл баланы, берілген оқу материалын жаттап алу ғана емес, керісінше өз бетімен білім алу үшін ізденуге үйретеді [5].

Ондаған жылдар бойына оқушының жеке басын ұжымдық ықпал ету арқылы қалыптастыру туралы мәселе отандық педагогикалық әдебиетте қарастырылмай келді десе де болады. Тұлға ұжымға сөзсіз бағынуы керек деп саналды. Қазіргі кезде уақыт шешімінің рухына сөйкес адамның терең философиялық тұжырымдары мен дүниежүзілік педагогикалық ойдың тәжірибесіне сүйене отырып жаңалық іздестіру қажет болып отыр.

Ал, ұлттық тәрбие мен жалпы адамзаттық құндылық қасиеттерінің мәселесі – адамзат тарихынан өн бойына ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан ұлы мақсат. Бұл адамзаттың өркениеттің өзгеше биігіне көтерілген, үшінші мыңжылдыққа қадам басқан кезеңінде де жас мемлекетіміз үшін рухани асыл мұрат болып қазақстандық патриотизм, азаматтық парыз, тұлға бойындағы ұлттық құндылықтар мен ар тазалығы және жалпы адамзаттық қасиеттерді жатқызамыз. Жас ұрпаққа ұлттық тәрбие берудің бағдарлы идеялары еліміздің Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қалың елім Қазағым» атты жинағында мемлекеттік идеология мәселесін ұдайы есте ұстауымызды ескерте келе былай деп жазды: «Біз арыстарымызға

арналған тарихи зерде кешенінде мен қазақстандық отаншылдық сезімін тәрбиелеуге көңіл бөлген едім деген-ді [6].

Олай болса, қазіргі кезеңде мектеп табалдырығынан бастап білім беруде ел тарихын терең қозғалтатын тәрбие сағаттарында қазақ зиялы қауымының еңбектерін, қоғам дамуына қосқан үлесін айтып түсіндіріп, арқылы оқушылардың адами құндылық қасиеттерін қалыптастыра аламыз. Оқушының жалпы адамзаттық қасиеттеріне меймандостық, кісілік, сыйласымдылық, имандылық, кішіпейілділік, кеңпейілділік, салауаттылық, тіршілікке бейімділігі, өнерпаздық, шешендік, ақынжандылық, сыпайылығы, мәдениеттілігі, т.б. қасиеттері арқылы ерекшеленеді. Әрбір ұлттың ұлттық тәрбиеге (халық педагогикасына) байланысты дамып, қалыптасқан. Халық педагогикасы ұлттық әдебиет пен сол ұлттың салт-дәстүрінен құралады.

Қазіргі таңдағы мұғалімдерге оқушылардың тәрбие жұмысын ұйымдастыруды қатаң талаптар сұрайды. Оған негізінен мынадай үш түрлі басты міндет жүктеледі:

- тәрбие жұмысын үйлестіріп отыру;
- сыныпта оқушылармен бүкіл тәрбие жұмысын ұйымдастырып, оған бағыт беру;
- мектеппен отбасының байланысын жасау;

Мұғалім, ұстаздардың жұмысы қиын, жауапты, өте күрделі. Сондықтан балаларға сүйіспеншілікпен қарап, барлық күш-жігерін салмаса, оны талапқа сай орындау қиын. Қазіргі оқушылардың ақыл-ойының дамуын зерттеу, т.б. мәліметтерді әр кезде біліп отыру, тестік әдісті қолдану мектептерде орын алатын бастады.

Әсіресе, баланың даму барысын есепке алу, бейімділігін, қызығушылықтарын, сабаққа деген көзқарасын, т.б. кейбір объективтік көрсеткіштерді назардан тыс қолдануға болмайды. Мектептің жүргізушісі мұғалім болса, сыныппен жүргізетін сынып жетекшісі. Ойымды тұжырымдай келе оқушылардың ұлттық құндылықтары мен жалпы адамзаттық қасиеттерін сыныптан тыс тәрбиелік іс-шаралар арқылы қалыптастырып, ғылыми тұрғыда дәлелдеп дамыту біздің тікелей парызымыз [7].

Баланың бойына ұлттық құндылықтың нәрін сеуіп, азамат қылып өсіру ұстазға да байланысты. Тәрбиенің түп қазығы мұғалімнен бастау алады. Сондықтан да ұстаздың білімді де білікті болуы керек. «Білім туралы» заңда «Педагогикалық қызметкер мәртебесі» бөлімінің енгізілуі бізді қуантады әрі ұлтымызға жауапкершілік жүктейді.

ТАРИХ ПӘНІНЕН БІЛІМ БЕРУДІҢ САПАСЫН ЖЕТІЛДІРУ

Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы

Абай (Жігерген) атындағы жалпы орта білім беретін мектебі КММ

Тарих пәнінің мұғалімі

Нұрсұлтан Тәукехан Біржанұлы

«Сабақ беру үйреншікті жайт емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер»

Ж.Аймауытов

Қазіргі таңда жас ұрпаққа ХХІ ғасыр деңгейінде жан-жақты білім беру күн тәртібінде тұрған өзекті мәселе болып отыр. Ел Президенті Н.Ә.Назарбаевтың кезекті Қазақстан халқына Жолдауында: «Біз білім беруді жаңғыртуды одан әрі жалғастыруымыз қажет, «Өмір бойы білім алу» әрбір қазақстандықтың жауапкершілігіне айналуы тиіс» делінген. Елбасының осы сөзі, біздің ұстанатын өмірлік қағидамыз болу керек. Яғни жас ұрпақты тәрбиелеу мен білім беруде мұғалімдер қауымына ерекше жауапкершілік пен міндет жүктеліп отыр. Соның бірі патриоттық тәрбие беру мен дүниетаным қалыптастыруда тарих пәні мұғалімдердің орны ерекше. Тарих – мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық курстардың негізін құрайды. Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік-этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалыптастырады. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, гуманитарлық циклдағы пәндермен байланысты картамен, мәтінмен жұмыс істеу, оқиғалар мен құбылыстардың ерекшеліктерін айқындау сияқты ортақ әдіс-тәсілдері негізінде іске асады. Тарихи білім берудің басты мақсаты мен міндеттері мынадай: — оқушылардың адамзат қоғамының ежелгі заманынан бүгінгі күнге дейінгі даму тарихынан жүйелі білім

СЕРТИФИКАТ

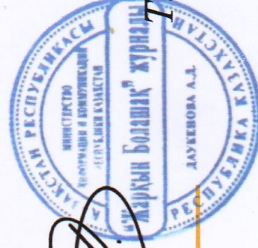
«ZHARQYN BOLASHAQ»

Республикалық ғылыми - әдістемелік журналы

Қарымбекова Балжан Сейтановна

«ZHARQYN BOLASHAQ» Республикалық ғылыми - әдістемелік журналында оқу әдістемелік материалын жариялағанын растайды

Директор: Даукенова А.Д.

Тіркеу №00006706

Алматы 2022 жыл